

Дивна М. Тричковић¹
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за оријенталистику
<https://orcid.org/0000-0002-8104-3269>

ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ СИНОНИМА У ЈАПАНСКОМ ЈЕЗИКУ НА ПРИМЕРУ РЕЧИ 過程 /КАТЕИ/ И 工程 /КОУТЕИ/ СА ЗНАЧЕЊЕМ „ПРОЦЕС“ – УПОТРЕБА КОРПУСА У НАСТАВИ СТРАНОГ ЈЕЗИКА²

Велики број синонима у јапанском језику, који се разликују функционално и колокацијски, представља посебан проблем студентима јапанологије у Србији на средњем и вишем нивоу учења. Један од разлога за то је непостојање одговарајућих речника на српском језику, али и недовољно посвећивања пажње том питању у уџбеницима јапанског језика. С друге стране, уколико, рецимо, потражимо преводни еквивалент енглеске речи „процес“ („process“) у јапанским онлајн речницима, као резултат добићемо речи: 過程 /katei/, 工程 /koutei/, 処理 /shori/, 手順 /tejun/, プロセス /purosesu/ и др, између којих је тешко направити дистинкцију чак и ако је, у циљу илустрације њихове употребе, понуђено неколико реченичних или примера колокација. Из тог разлога смо у наставу јапанског језика увели употребу онлајн алата Националног института за јапански језик и лингвистику који омогућава студентима да самостално спроведу лексиколошка истраживања на паровима речи сличног значења. У овом раду представимо начин на који се овај интернет алат примењује ради утврђивања разлике у употреби и значењу јапанских речи 過程 /katei/ и 工程 /koutei/ („процес“). Дати алат нуди пуно информација, као на пример о великој разлици (од чак 4,4 пута) у фреквенцији употребе речи 過程 /katei/ у односу на реч 工程 /koutei/, што нам, уз остале податке, говори о томе да је прва реч ширег семантичког потенцијала и домена примене, док је друга углавном везана за процесе стварања и производње. Примена ове методе омогућава студентима дубинску обраду информација о речима, чиме долазе до њиховог бољег разумевања, што је основ за правилно усвајање и употребу.

Кључне речи: значење, интернет алати, јапански језик, језички корпуси, колокације, лексика, методика наставе страног језика, синоними

1. Увод

За матерње говорнике српског јапански језик се сматра доста тежим за учење од европских језика, јер је од њих и географски и типолошки удаљен, што се огледа у разликама на многим нивоима. Уопштено гледано, највећи број проблема

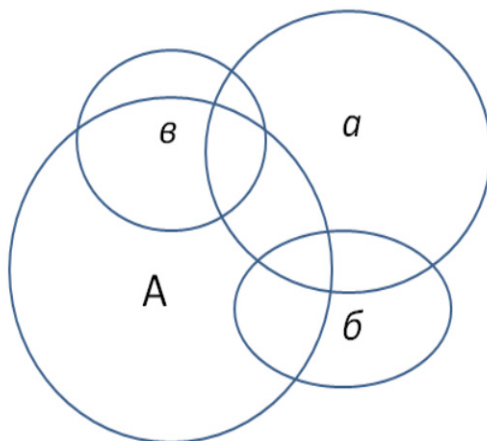
¹ divna.trickovic@fil.bg.ac.rs; divna.trickovic@gmail.com

² Рад је представљен на конференцији Језик, књижевност, процес 2023. одржаној на Филозофском факултету Универзитета у Нишу.

уочава се на средњем нивоу учења, вероватно из тог разлога што, будући релативно млада наука³, методика наставе јапанског као страног на светском нивоу још увек не посвећује довољно пажње различитим питањима у вези са лексиком, који након почетног нивоа долазе у фокус⁴. Међу ученицима на средњем нивоу и у Србији може се уочити да је недовољно схватање опсега значења појединих синонимних речи проблематичније за остваривање успешне комуникације од сложених граматичких конструкција. У овом раду представимо зашто до овог проблема долази и један нови начин да се проучавању и разумевању јапанске лексике приступи коришћењем иновативних савремених метода. Да бисмо то постигли прво ћемо дефинисати наше полазно становиште и проблем синонима приликом учења јапанског језика, затим ћемо изнети податке добијене на основу доступне речничке грађе, да бисмо затим прешли на илустрацију употребе онлајн корпуса на примеру пара синонима из јапанског језика који се на српски преводе речју „процес“.

2. Полазно становиште и дефинисање проблема: Специфичан проблем синонима

Једна реч у српском језику често има неколико преводних еквивалената у јапанском, при чему се значење ниједног од њих с њом не поклапа у потпуности, већ залази и у семантичке домене неке друге или чак и неколико других лексема српског језика.⁵ Угрубо бисмо то могли представити овако:

Графикон 1: Однос значења речи у два језика: А означава реч српског језика; а, б, в речи јапанског језика

3 Како, услед историјско-политичких околности, контакта са странцима у већој мери није ни било до друге половине 19. века, тешко се може говорити о почецима методике наставе јапанског као страног пре рестаурације Меиџи и отварања Јапана, и сасвим се слободно може рећи да њен прави развој настаје као последица економског процвата Јапана у другој половини 20. века.

4 ŠIKMANOVIĆ (2013: 4) наводи да се лексика враћа као значајна област у наставу седамдесетих и осамдесетих година 20. века, али то се односи на европске језике, и то првенствено на енглески. За јапански бисмо то могли да приметимо тек од последњих десетак година и то под утицајем Заједничког европског референтног оквира за језике (CEFR) прилагођеног јапанском језику највише посредством рада Јапанске фондације.

5 Није ретко, наравно, и обрнуто, да једној јапанској речи одговара више српских, али се овде неће мо тиме бавити.

Мрежа семантичких преклапања тих преводних еквивалената и изворне речи уме да постане неразмрсива за ученика у фази када он/она почиње да осећа потребу за прецизнијим изражавањем, односно када почиње да се упознаје са низом речи између којих не схвата разлику јер се оне на његов/њен матерњи језик преводе исто.⁶

Учење и усвајање успорава и чињеница да се јапански у Србији учи посредством неког другог страног језика, обично енглеског, јер не постоје уџбеници и речници на српском сем за најосновнији ниво. Уз то, иако је значење јапанске лексеме јасно из контекста у уџбенику, уколико наставник то не прецизира или уколико се ученик не удуби у значење речи самосталним тражењем у речнику, углавном није једнако јасно да је дата лексема заправо резервисана за дати контекст, за разлику од српског (или енглеског) преводног еквивалента који имају ширу сферу употребе. Ово се посебно односи на речи с којима се ученици први пут сусрећу у уџбеницима јапанског некада врло рано, а које се преводе речима које имају шире значење, односно које су полисемичне у матерњем језику ученика.⁷

То за последицу, дакле, има да студенти некада стичу утисак да знају одговарајућу јапанску реч за појам који им треба (нпр. научили су *a* као одговарајуће за *A* из Графикана 1), што услед датих разлика неће бити случај (јер им у конкретном контексту треба *b* или *v*).⁸ Грешаке у говору до којих ово доводи су посебно изражене код вишеструко полисемичних речи, као и код оних чије значење је настало под јаким утицајем етнокултуре, као што су „живот“, „слобода“, „породица“ и слично. Међутим, оне се јављају и код речи за које на први поглед то не бисмо помислили, као што је реч „процес“.

Неретко се дешава да се у процесу учења тек прилоком увођења речи која би била синоним у српском, односно која би се на српски превела истом речју као нека раније научена, уочи да прва научена реч није хипероним дате категорије у јапанском језику као што углавном јесте у српском или енглеском језику. Проблем је када се то ни не уочи, већ се нова реч једноставно прихвати као синоним раније наученој. При томе, додатна отежавајућа околност за правилно одређивање појединачних речи али и њиховог међусобног односа јесте то што између упознавања, на пример,

6 Уп. и „Ученици теже памте ријечи уколико једној ријечи матерњег језика одговара већи број ријечи страног језика у различитим контекстима, а проблем може представљати и ситуација када се у страном језику јавља нова ријеч која не постоји као посебна ријеч у матерњем језику (у оваквим случајевима, могуће је објаснити значење ријечи, али је њено памћење и учење отежано због непостојања концептуалне основе за њено значење у меморији говорника). Проблем, такође, може представљати и ситуација када у страном језику не постоји еквивалент за ријеч у матерњем језику (ŠIKMANOVIĆ 2013: 84)“ – ово су све ситуације присутне у јап.јез., а ми бисмо додали да проблем представља и када постоји еквивалент али су његове семантичке границе другачије оцртане, а то није лако уочљиво.

7 Будући да је „Полисемија [је], дакле, асоцијативна и контекстуална лексичко-семантичка појава, присутна у свим језицима и обично је везана за више нивое знања језика“ (KRAJIŠNIK 2007: 325), она улази у фокус учења и у случају јапанског језика преласком на виши, односно средњи ниво знања језика.

8 Колико грешке у говору које услед тога произилазе доводе до неразумљивости, те до опадања мотивације за даље учење (које је најуочљивије на прелазу ка средњем нивоу када питање лексике и постаје актуелно) међу студентима јапанологије у Србији јесте тема којој би требало посветити посебно истраживање, али за сада то није учињено.

са речима *a* и *b* на Графикону 1 може да прође неколико година студирања, тј. дуг временски интервал.⁹ Наставник у процесу разрешења ових ситуација игра велику улогу, али како је број таквих значењских и употребних разлике заиста велик неопходно је да и ученик што пре почне да уочава ове разлике и да научи како самостално да потражи решење.

Зато се синонимија овде схвата нешто шире него што је то уобичајено. Наиме, упркос томе што поједини аутори доводе у питање и само постојање синонимије (в. Увод у ĆOSIĆ 2008; DRAGIĆEVIĆ 2010: 244-264), она се обично дефинише на следећи начин: „однос[...] две лексеме различитог облика а истог или блиског значења“ (DRAGIĆEVIĆ 2010: 246; в. и STANOJČIĆ, POPOVIĆ 1992: 163; KRISTAL 1998: 333). Тако постављена дефиниција синонимије врло је широка, те зато и не чуди што је предмет многобројних расправа. Међутим, у практичној настави и усвајању јапанског синонимија, осим горепоменутог, добија још једно значење, тј. она се доживљава и као однос између више лексема у једном језику (у Графикону 1 представљених словима *a*, *b*, *c*) које функционишу као потенцијални преводи једне лексеме полазног језика (представљено словом *A*). Другим речима, услед утицаја полазног, углавном матерњег језика, односно његове негативне интерференције на језик који се усваја, две лексеме циљног језика доживљавају се као синоними, иако то оне у том језику не морају бити.¹⁰ У том смислу неопходно је истаћи да синонимију овде схватамо у контексту алтернативних превода једне речи већим бројем речи циљног језика које често нису међусобно заменљиве. Дакле, за нас су синоними све речи иза знака једнакости у изразу $A = a, b, c \dots$, иако се *a* и *b* можда не доживљавају као синоними у изворном језику. На пример, Јапанци не доживљавају речи 人生 /jinsei/ „(човеков) живот“ и 生活 /seikatsu/ „(свакодневни) живот“ као синонимне, али их ученици у почетку тако схватају јер се обе на српски преводе речју „живот“. Исто важи и за речи анализирание у овом раду са значењем „процеса“.

9 Нпр. у раду MARKOVIĆ, TRIČKOVIĆ i dr. (2015) утврђено је да српској речи „живот“ више одговара јапанска реч 人生 /jinsei/ него 生活 /seikatsu/, иако се ова друга најпре наводи у уџбеничкој литератури, а разлог за то је њена већа фреквенција и општост у јапанском језику. Сходно томе, ученици јапанског језика се уобичајено са јапанском речи 生活 /seikatsu/ упознају у првој години студирања, а са речју 人生 /jinsei/ тек на трећој години. Ово доводи до честих грешака у употреби, јер ученици стичу погрешан утисак да су научили преводни еквивалент за српску реч „живот“, што је, очигледно, само делимично тачно.

10 Тако ŠIKMANOVIĆ (2013:16) констатује: „Понекад се, међутим, дешава да говорници два језика, премда изгледа као да појмовно дијеле свијет на исти начин, користе различите лингвистичке ознаке, односно да **компоненте појмовне организације нису исте као значења лексичких јединица**“ (подебљавање наше). Ауторка наводи познати пример у вези са јапанским глаголима одевања, који се разликују у зависности од тога који део тела се облачи, па би овде описивана ситуација одговарала случају у ком би се глагол за одевање горњег дела тела учио у првој, а доњег у трећој години студирања. Истичемо, такође, и чињеницу да сем неколико очигледних и често навођених примера у литератури, као што је тај са одевањем, сличних другачијих сегментација реалности у јапанском језику има много које још нису довољно истражене нити довољно представљене научној и образовној јавности ван Јапана.

3. Опис затеченог стања у јапанологији

Ситуација каква је у нашој земљи¹¹ – непостојање литературе за учење на матерњем језику, мали број контакта са изворним говорницима те претежна ограниченост на употребу језика само у учионици, као и чест недостатак материјалних средстава за набавку потребне литературе и одлазак у Јапан – није ретка у свету, већ је присутна у већини мањих, па чак и у земаљама средње величине, због чега су је Фукушима и Иванова (FUKUŠIMA, IVANOVA 2006: 49) дефинисали као „наставу јапанског језика у изолованом окружењу“. За наставу језика „у изолованом окружењу“ је од кључног значаја примена онлајн бесплатних алата за учење.

Сходно томе, ученици јапанског језика у Србији врло рано су принуђени да користе енглеско-јапанске речнике, јер српско-јапански речници, сем за основни ниво, не постоје. Како је стране штампане речнике и даље тешко набавити у Србији, углавном се опредељују за бесплатне онлајн речнике као што су JISHO, ТАКОВОТО и сл.

Иако су наведени онлајн речници често одлично решење, не мањкају ни проблеми на које њиховим коришћењем наилазимо.¹² У овом раду узећемо за пример реч „процес“. Као превод енглеског еквивалента те речи (речи *process*) у онлајн речнику JISHO добијамо¹³: 過程 /*katei*/, 手順, 工程 /*koutei*/, 方法, 手続き, プロセス, 経路, 流れ, тј. укупно 20 речи и сложеница само на првој страници, другим речима, превелики број потенцијалних преводних еквивалената. Неке од наведених речи могу се идентификовати као оне које би по значењу биле ближе српским речима „метод“, „процедура“ или „поступак“¹⁴, али то ученик често не може одмах да уочи или схвати уколико му се то не објасни. Поставља се, стога, питање како да из ове подуже листе ученик одабере одговарајућу реч. Из праксе знамо (када преводе са српског на јапански или пишу саставе, на основу бројних разговора и спроведених упитника за потребе наставе) да се у великом броју случајева ученици опредељују за прву на списку, што је и логично будући да је то обично реч најширег значења и најчешће употребе, али ни она не мора да буде одговарајућа у датом контексту. Тенденција да се са списка понуђених преводних еквивалената одабере прва није у вези са „савесношћу“ ученика, тј. (не)поседовања стрпљења како би направили прави избор, из једноставног разлога што они немају критеријум за разликовање тих излистаних речи. Управо због тога сматрали смо да је потребно помоћи им око стицања таквог критеријума на нови, још савременији начин.

Нису рађена испитивања тога да ли ученик коришћењем ове методе лакше усваја или тачније употребљава проблематичне речи, али су одличне анализе које

11 О јапанологији у Србији више у TRIČKOVIĆ (2022).

12 Предности електронских речника за усвајање вокабулара не доводе се у питање (в. нпр. LOFER 2000), али овде желимо да скренемо пажњу и на њихове недостатке када су у питању синоними.

13 Подебљавање наше за речи које испитујемо у овом раду, како би биле лакше уочљиве. Сем када то није битно за даље разумевање текста, само за дате две речи ће стајати и транскрипција.

14 У *Речнику синонима* (ĆOSIĆ 2008: 517), на пример, за одредницу „процедура“ наводи се: „(утврђен поступак за вршење какве радње или давање облика нечему) метода, систем, процес, поступак, методологија, техника“, по чему видимо да су то блискозначнице и у српском језику.

су студенти пружили у својим семинарским радовима, као и коментари ученика о корисности алата за касније самостално учење и продубљивање разумевања информација које им нуде речници, показатељи да би се резултати ове методе могли и требали систематично испитати.

4. Анализа речника

Помоћу JISHO се за реч „process“ добијају следеће речи, које су у наставку ближе објашњене још неким енглеским речима овде датим у заградама¹⁵:

1. 過程 /katei/ (process; course; mechanism)
2. 手順 /tejun/ (process; procedure; sequence; protocol, instruction)
3. 工程 /koutei/ (process; procedure; stage of a process; progress of work)
4. 方法 /houhou/ (method; process; manner; way; means; technique)

Затим, у истом маниру следе и 手続き /tetsuduki/, プロセス /purosesu/, 経路 /keiro/, 流れ /nagare/ и тако даље, све као потенцијални преводни еквиваленти тражене енглеске речи „process“. Уз сваку наведену реч дат је и линк са примерима реченица које су преведене на енглески језик. На пример, за прву и трећу реч које овде анализирамо дато је 10, односно 3 примера преведених реченица. Иако је у питању значајан број примера који свакако може да помогне у разумевању ове две речи, скренућемо пажњу на неколико чињеница. У укупно 13 датих примера за две речи, у само по једном примеру за сваку реч у преводу није употребљена реч „process“, чиме је разлика у значењу ове две речи ученицима тешко уочљива и наводи их на закључак да се могу идентично користити у већем броју различитих контекста као реч која осликава јединствен, апстрактни концепт из њиховог матерњег или енглеског језика.¹⁶

Погледавши детаљније понуђене примере реченица у овом речнику можемо уочити следеће: Код речи 過程 /katei/: у првом примеру употребљена је сложеница 製造過程 „процес производње“, значење које је заправо типично за другу анализирану реч; у другом 実験過程 „експериментални процес“ – реч експеримент уопште није дата у преводу реченице, али је јасно да је у питању значење блиско „поступку“; у трећем примеру, који је објашњење за улогу неког суфикса, испитивана реч је наведена у низу именица за које је упитно колико је одређују у односу на друге речи преведене речју „process“ (行動, 状態, 過程, 結果 „поступак, стање, процес, резултат“); у четвртном се описује процес промене агрегатног стања и ту је заправо изражена најбитнија карактеристика значења ове речи што ћемо видети из даље анализе, али то ничим није истакнуто на овом месту и лако може проћи незапажено; у петом имамо ポート作りの過程 „процес прављења брода“, опет у значењу „поступка“, што је значење карактеристично и за другу реч; у шестом,

15 JISHO: process, <https://jisho.org/search/process> 31.10.2023.

16 Овакав контекст није довољан за разумевање разлике између дате две речи. Уз то, познато је да се не може очекивати да ће нужно доћи до усвајања нових речи на основу контекста само читањем које за циљ има опште разумевање, без обраћања пажње на поједине речи (LOFER, ŠMJUEL 1997: 91-92 и др.). Заправо је овде питање да ли ће уопште доћи до уочавања саме потребе да се разлика проучи, уколико се на њу не укаже.

такође недовољно илустративно, имамо やさしい過程 „једноставан процес“ у смислу „корака“; у осмом имамо 成長の過程 „процес раста“ и ово значење јесте специфично за дату реч јер обухвата целокупност неких повезаних радњи или стања али та чињеница може да буде уочљива само ономе ко то већ зна; у деветом 討議の過程 „током дискусије“, такође је представљено типично значење по ком се ова реч одваја од других синонима из дате групе с тим да једино овде она није преведена речју „process“ па делује као да је изузетак; и у десетом 決心をする過程 „процес доношења одлуке“, с обзиром да је у питању интелектуална радња јесте пример добар за ову реч али то, као ни у осталим случајевима, ученици не могу да закључе само на основу ове једне реченице.

С друге стране, код речи 工程 /koutei/ у три примера која се наводе, типично значење је дато у првом примеру али је ту реч преведена са „function“ иако би овде требало да се укаже на значење „корака“ у неком ширем процесу (各工程に割り振った „бити распоређено на сваком кораку/сваком делу процеса/радње“). У другом примеру је дато 組み立てる工程 „процес склапања“, који је одговарајући јер се ова реч користи да објасни делове производње, али није указно на разлику са употребом датом у првом примеру код речи 過程 /katei/, а у последњем датом примеру 新しい工程 „нови процес“ користи се у значењу „поступак“, што смо видели и код речи 過程 /katei/. Дакле, дати примери илуструју значења појединих речи али не прецизирају разлике међу речима блиског или сличног значења, при чему је „заводљив“ и превод истом енглеском речју. Примерима недостаје прозирнија разлика у односу на друге речи, јаснија селекција и распоред навођења, због чега је закључивање на основу контекста и имлицитно учење отежано када је у питању овај онлајн речник.

Сличан списак добија се и применом онлајн речника ТАКОВОТО, с тим да се овде одмах наводи и по један пример за сваку реч.¹⁷ Када се погледа у супротном смеру, тј. када се потраже испитиване јапанске речи видимо да се, поред низа сличности, ту наводи као пример употребе и сложеница: 製造過程 /seizou katei/ са преводом „manufacturing process, production manufacture“¹⁸, али и 製造工程 /seizou koutei/ „manufacturing process“¹⁹.

Иако нам речничке одреднице већих и специјализованијих речника нуде нешто јаснију слику разлике између речи 過程 /katei/ и 工程 /koutei/, као што смо већ поменули, ученици, нажалост, већином такве речнике не поседују. Тако на пример, ако упоредимо одреднице из великог Кенкјушиног речника (KENKYUSHA J-E 2000 и E-J 1999), чувеног J-J речника Кођиена (KOJIEN 1991), и речника прилагођеног за ученике више основне школе у Јапану издавачке куче Сансеидо (SANSEIDO 2002), схватамо да нам заправо овај последњи даје најпрактичније и најочигледније објашњење, док је код друга два разлика у значењу анализираних речи мање транспарентна. Навешћемо овде део објашњења из датих речника да бисмо илустровали колико је на основу њих често тешко просудити која је од датих речи прикладна у одређеном контексту, или, на пример, како схватити и превести на српски разлику у сложеницама 翻訳過程 /honyaku katei/ и 翻訳工程 /honyaku koutei/, насталим уз помоћ речи 翻訳/honyaku/ „(писмени) превод“ и две различите

17 ТАКОВОТО: process <https://takoboto.jp/?q=process> 24. 09. 2023.

18 ТАКОВОТО: 過程 <https://takoboto.jp/?q=%E9%81%8E%E7%A8%8B> 24. 09. 2023.

19 ТАКОВОТО: 工程 <https://takoboto.jp/?q=%E5%B7%A5%E7%A8%8B> 24. 09. 2023.

речи за процес.

Енглеско-јапански речник KENKYUSHA E-J наводи следећа значења²⁰ за енглеску реч *process*: 1. 方法 (method), 手順, 処置; 製法, 工程 /*koutei*/, 過程 /*katei*/ : the ~ of making paper 紙の製法 / the ~ of reasoning 推理法. [...]; Из наведеног се јасно види да су у питању речи из исте лексичко-семантичке групе, јер су наведене једна за другом под истим, првим, значењем.²¹ Затим следе примери употребе (*процес производње папира*, и *процес закључивања*), којима се сугерише ширина значења енглеске речи.

Ако погледамо у обрнутом смеру (KENKYUSHA J-E), налазимо:

1. 過程 /*katei*/: (a) process; a course; a stage; 〔医〕 a period. 生造〔製造〕～a process of production [manufacture]. [...]

2. 工程 /*koutei*/: [仕事の進行工合] the amount [rate] of work; the progress [stage] of work; [過程] a process of manufacture; [工率] 〔物〕 power. 生産～ a manufacturing process. ～表 progress schedule; time schedule of work. ～管理 process control. [...]

Полазећи од јапанског, видимо да се, иако испитиване речи имају слично значење, реч *工程* /*koutei*/ нешто више повезује са идејом количине посла и појединачних, дељивих фаза одређеног посла/процеса, међутим разлика са речју *過程* /*katei*/ и даље није јасна.

Речник КОЈИЕН наводи:

1. 過程 /*katei*/: 経過したみちすじ。物事の進行・発展の経路。プロセス。「審議の過程」「製造過程」У преводу: „Пређени пут. Путања којом ствари напредују, развијају се. Процес. „Процес заседања“, „процес производње“

2. 工程 /*koutei*/: ①作業の手順。またその進み具合。②生産過程を多くの段階に分けて分業を行う際の、それぞれの加工段階。「工程管理」[...]「工程表」一個の品物を加工して行く過程を表した表で、各工程においてどのような種類の処理を行うべきかを表示したもの。У преводу: „① Процедура обављања посла. Такође и његова фаза. ② Подела производног процеса на различите фазе, и обављање сваке од њих. „Управљање процесом“ [...] „Графикон процеса“ – то је графикон на ком се показује какав поступак се очекује у свакој фази у току [процесу] обраде једног производа.“

Вероватно се и без познавања јапанског језика може уочити да се у оквиру одреднице за реч *工程* /*koutei*/ у неколико речника појављује реч *過程* /*katei*/, што нас упућује на схватање да је *過程* /*katei*/ општија, односно да је вероватно можемо посматрати као хипероним у датом лексичком скупу. Такође, дефиниција речи *過程* /*katei*/ упућује на шире схватање процеса као тока или путање.

У том смислу потврду налазимо у J-J речнику SANSEIDO где се наводи:

1. 過程 /*katei*/: ものが始まってから終わるまでのあいだのようす。Пр. 結果よりも過程が大事だ。У преводу: „Стање између започињања и завршавања неке ствари. Пр. Процес је важнији од резултата.“

2. 工程 /*koutei*/: ものを製造したりするときの、作業をすすめていく順序。また、作業のすすみぐあい。工程をへる。工程表。作業工程。У преводу: „Редослед

²⁰ Овде наводимо за све речнике само значења, без ознака врста речи и сл. Подебљавање испитиваних речи наше.

²¹ Остале речи из исте групе се односе на метод, технику, процедуру, али због просторног ограничења у овом раду их нећемо објашњавати.

радњи при производњи нечега. Такође, фаза напретка. Пр. Проћи процес. Графикон процеса. Процес рада.“

Дакле, иако реч „процес“ одговара преводу обе речи, може се уочити суптилна разлика у значењу, али ипак недовољно јасна да бисмо са сигурношћу просудили о разлици у, на пример, речима 翻訳過程 /honyaku katei/ и 翻訳工程 /honyaku koutei/ „процес превођења“. С друге стране, уз помоћ електронских речника разлика у значењу често није много јаснија, јер сличне речи нису упоређене међу собом нити се дају дефиниције које би објасниле на који начин је њихова употреба лимитирана. У наставку ћемо представити један начин на који смо покушали да превазиђемо овај проблем у настави.

5. О корпусима у настави јапанског језика у Србији

Нећемо улазити у историјску перспективу настанка корпуса, јер је то засебна тема, али је за нас овде битно да корпуси као збирке текстова за језичку анализу постају посебно актуелни развојем дигитализације, као и да постоје различите врсте и величине корпуса, у складу са потребама истраживања. Резултати интензивног развијања онлајн корпуса у Јапану постали су видљиви и лако доступни тек од друге половине друге деценије 21. века, али су одмах привукли велику пажњу научника из различитих области. Могућности употребе корпуса у настави данас нису ретка тема истраживача у Јапану. Поред тога што се истиче да могу служити за лингвистичка истраживања, налажење одговарајућих примера за наставу и сл. (в. нпр. LI, IŠIKAVA i dr. 2018; SRDANOVIĆ 2018; NODA, SAKODA 2019; TOSAKU, LI 2019; LI 2021), мањи корпуси као што су збирке састава студената јапанског језика служе не само за изучавање грешака у процесу језичког усвајања, већ могу послужити и као основа за развијање мултикултуралног разумевања (MURATA, TRIČKOVIĆ i dr. 2022; MURATA, MORITOKI i dr. 2024).

Из горенаведених разлога смо, дакле, у наставу јапанског језика на Филолошком факултету Универзитета у Београду (једносеместрални предмет: Специјални курс из јапанске лексикологије и семантике, на трећој години студија) од 2016. године увели употребу онлајн платформе која представља алат за претраживање избалансираног корпуса савременог писаног јапанског језика (BCCWJ) са преко 100 милиона речи, којом се омогућава свим заинтересованим да самостално спроведу лексиколошко истраживање појединачних речи или парова речи сличног значења.²²

Корпус *BCCWJ* (енг. The Balanced Corpus of Contemporary Written Japanese; јап. 現代日本語書き言葉均衡コーパス) обухвата велики узорак савременог писаног јапанског језика, из бројних жанрова, укључујући и штампану и електронску грађу, која је одабирана насумично и за коју је у потпуности спроведен поступак везан за ауторска права. Може се користити бесплатно или професионално, регистрованим

²² На датом курсу студенти имају задатак да напишу семинарски рад на основу самосталног истраживања корпуса помоћу датог алата, али и неких других сајтова. Резултати анонимних анкета на крају сваког семестра и утисака студената су углавном врло позитивни, будући да је многим то први пут да се опробају у самосталном истраживачком раду као и да се уопште упознају са корпусима. Многи су изразили захвалност због упознавања са овом методом.

и/или плаћеним уговорима.²³ Два најприступачнија начина бесплатног коришћења су такозвани Шонагон (SHONAGON) и *NINJAL-LWP for BCCWJ* (скраћено: *NLB*), од којих ћемо у овом раду представити други, *NLB*, мада су оба уведена у наставни програм.

Што се *NLB* тиче, реч је, дакле, о бесплатној платформи за анализу, односно онлајн систем за претраживање, поменутог BCCWJ корпуса који је развио Национални институт за јапански језик и лингвистику (јап. 国立国語研究所, интернационална скраћеница: NINJAL), у сарадњи са Lago језичким истраживачком центром.²⁴ Нуди могућност претраживања једне речи, али и истовремено поређење две речи, што је изузетно корисно и што ћемо представити у следећем поглављу на примеру дате две речи са значењем „процес“.

6. Анализа помоћу *NLB* на примеру речи 過程 /katei/ и 工程 /koutei/

Платформа *NLB* нам нуди бројне податке о појављивању речи у корпусу, због чега је посебно погодна за анализу лексике, а мање поуздана када су у питању граматичке деонице. Уношењем обе задате речи у поље за претраживање, на екрану добијамо паралелне податке о њима, чиме се олакшава поређење. Излистани подаци су бројни. Тако, на пример, видимо укупну фреквенцију појављивања речи у корпусу, структурне речце које их прате, различите комбинације са другим речима и колокације, све праћено одговарајућим статистичким подацима. Кликом на сваки од датих података, добијају се конкретни примери употребе из оригиналног текста.

Према овим подацима, реч 過程 /katei/ се у корпусу појављује 5865 пута, а реч 工程 /koutei/ 1329, дакле 4,4 пута мање. Мања фреквенција речи говори о њеној ужој семантичкој распрострањености, те на основу овог податка већ можемо закључити да је од две упоређиване речи 過程 /katei/ општија и ширег опсега коришћења.

Ако погледамо општи статистички пресек појављивања можемо уочити следеће: Реч 過程 /katei/ се најчешће (тј. у чак 89,1% случајева) користи уз структурну речцу и глагол (што говори о томе да има самосталну функцију у реченици). Са глаголом у основном облику у модификаторској (атрибутивној) функцији ова именица се појављује у 16,1% случајева (код 工程 /koutei/ то је свега 3,8%), док су комбинације са другим именицама статистички занемарљиве (укупно мање од 10%). С друге стране, реч 工程 /koutei/ се мање јавља са структурним речцама (60.3%), али се зато чешће јавља у комбинацији са другим именицама (им. + 工程 /koutei/ 44,7%, 工程 /koutei/ + им. 15,5%, 工程 /koutei/ + стр. р. но + им. 11.2%, 工程 /koutei/ + но + им. + суфикс 13,5%). Ови подаци нам говоре о томе да је реч 過程 /katei/ самосталнија и да се, стога, може појављивати у разнороднијим контекстима,

²³ На датом курсу студенти имају задатак да напишу семинарски рад на основу самосталног истраживања корпуса помоћу датог алата, али и неких других сајтова. Резултати анонимних анкета на крају сваког семестра и утисака студената су углавном врло позитивни, будући да је многим то први пут да се опробају у самосталном истраживачком раду као и да се уопште упознају са корпусима. Многи су изразили захвалност због упознавања са овом методом.

²⁴ Прашант Пардеши (Prashant Pardeshi) који је вођа овог пројекта испред Националног института за истраживање јапанског језика и лингвистику лично је београдским студентима држао презентацију и предавање о употреби овог система у марту 2019. године.

док бројност именичких сложеница са речју 工程 /koutei/ говори о томе да она тражи прецизнију спецификацију, информацију о томе о ком или каквом процесу је реч.

Када им претходи глагол који их описује (у модификаторској функцији),²⁵ именица 過程 /katei/ везује се са глаголима који имају значење развоја, напредовања или достизања (пр. 来る /kuru/ „који долази“, 成長する /seichou suru/ „растући“, 進行する /shinkou suru/ „који напредује, који је у току“, 至る /itaru/ „који стиже до ~“, 発達する /hattatsu suru/ „који расте, који се развија“, 進める /susumeru/ „који се наставља, који покреће напред“ итд.), док уз 工程 /koutei/, иако су у тој функцији далеко ређи како смо видели из општег статистичког прегледа, стоје углавном глаголи који детерминишу тај процес (пр. 示す /shimesu/ „који ће показати“, 関係する /kankei suru/ „који је у вези са ~“, 担当する /tantou suru/ „који је задужен за ~“, 組み立てる /kumitateru/ „који (се) склапа“, 使用する /shiyou suru/ „који користи“ итд.). На основу наведеног за глаголе можемо закључити да се реч 過程 /katei/ доводи у везу са развојем, током, са идејом да је нешто „у процесу“, док се реч 工程 /koutei/ уз помоћ глагола који јој претходе спецификује, ближе одређује или именује.

На основу заступљености колокација са глаголима, такође можемо приметити да се *разумевање процеса* пре везује за реч 過程 /katei/ него за реч 工程 /koutei/ (нпр. гл. 分かる /wakaaru/ „разумети“ јавља се 6 пута уз реч 過程 /katei/ а ни једном уз реч 工程 /koutei/, а и остали глаголи са сличним значењем су заступљенији са речју 過程 /katei/). Обе именице могу бити у конструкцији ~に入る /~ni hairu/ „ући у ~“, по чему видимо да се у ова оба „процеса“ може „ући“ итд.

Структурне речце су бројне у јапанском језику, а за нас су овде интересантне оне које могу да прате придеви и које обележавају субјекат (が /ga/, слично номинативу) или тему (は/wa/), чиме се добија конструкција „Процес је ~(придев)“, на основу чега можемо донети закључке у вези са разликом о томе „какав процес“ описује која реч. У јапанском постоје две врсте придева, они који се завршавају на „И“ и они који се завршавају на „НА“, па су тако и излистани на сајту.²⁶

Тако видимо да, док се уз 過程 /katei/ од укупно 16 примера у категорији са придевима „И“ иза структурне речце が /ga/ чак 4 појављују уз придев 楽しい /tanoshii/ „забавно“, и 2 уз придев 面白い /omoshiroi/ „занимљиво“, уз 工程 /koutei/ се од укупно 9 више од једном појављују само 多い /ooi/ „бројни“ (4) и 長い /nagai/ „дуг“ (2), а заједнички им је само придев 良い /yoi/ „добар“ и то са по једним примером. Уз придеве „И“ уз структурну речцу は/wa/ појављује се само реч 過程 /katei/, а уз придеве „НА“ + копула налазимо 22 примера уз реч 過程 /katei/ и 2 уз реч 工程 /koutei/. Уз реч 過程 /katei/ више од једном се појављују придеви 複雑 /fukuzatsu/ „компликован“ (4) и 単純 /tanjun/ „једноставан, прост“ (3), а уз реч 工程 /koutei/ једина 2 придева су 重要 /juuyou/ „важан“ и 同じ /onaji/ „исти“.

Придеви у атрибутивној функцији испред датих именица су следећи: испред 過程 /katei/ од укупно 8 примера придева „И“, више од једном се појављује

²⁵ У јапанском се односна реченица гради тако што се глагол у одговарајућем облику стави испред именице на коју се односи, што се назива глаголском модификаторском (атрибутивном) функцијом.
²⁶ О јап. придевима више в. TRIČKOVIĆ 2010.

5 различитих придева од којих 4 пута само придев 長い /nagai/ „дуг“, а испред речи 工程 /koutei/ од 3 појављивања, само 2 придева 近い /chikai/ „близак“ (2) и 細かい /komakai/ „детаљан, ситан“ (1). Придеви „НА“ у атрибутивној функцији су више заступљени и ту имамо 31 пример са 過程 /katei/ и чак 28 са 工程 /koutei/. Заједнички су им придеви 複雑な /fukuzatsuna/ „компликован“, 様々な /samazamana/ „разни, разнородни“ и 単純な /tanjun'na/ „једноставн, прост“, који су уједно и најбројнији за обе речи. Међу осталим примерима можемо уочити да 過程 /katei/ иде са придевима који имају значења динамичности и драматичности (ドラスティックな /dorasutikkuna/ „драстичан“, ドラマチックな /doramachikkuna/ „драматичан“, ダイナミックな /dainamikkuna/ „динамичан“), а 工程 /koutei/ са онима којима се означава неопходност или степен прикладности (必要な /hitsuyouna/ „обавезан“, 無理な /murina/ „немогућ, претеран“, 適切な /tekisetsuna/ „одговарајући“). Овде бисмо напоменули да само реч 過程 /katei/ иде из придеве: 内的な /naitekina/ „интерни, унутрашњи“, 不快な /fukaina/ „непријатан“, 公正な /kouseina/ „фер, правичан“, 自然な /shizena/ „природан“ и сл.

Дакле, када посматрамо придеве који описују ова два „процеса“, можемо да видимо да се једна реч (過程 /katei/) може повезати са већим спектром значења, укључујући и неке емотивно обојене квалификације, док је друга реч (工程 /koutei/) по питању емоција неутрална и придеви уз њу се односе на структуру самог процеса у смислу да он може бити компликован, разнородан, једноставан, обавезан и сл.

Иако постоји још много података које нам овај сајт пружа, погледаћемо још само оне везане за сложенице, тј. комбинације са другим именицама у којима је, као што смо већ приметили, реч 工程 /koutei/ процентуално доминантнија. Приликом грађења сложеница са другим именицама испитиване речи могу бити на првом или на другом месту, могу бити спојене директно или уз помоћ структурне речце の /o/ која, између осталог, има функцију сличну атрибуту или српском генитиву. За јапански језик је уобичајено да прва реч у оваквим конструкцијама ближе одређује другу.

У конструкцији ‘именица + 過程 /katei/’ имамо 2265, а у ‘именица + 工程 /koutei/’ 594 појављивања. Међу свима њима смо издвојили оне конструкције са истим именицама уз обе испитиване речи, и оне које се појављују са барем једном од њих више од 10 пута и ту уочили следеће: Најсличнија употреба је са речју 生産 /seisan/ „производња“ (生産過程 (75): 生産工程 (85) – „производни процес“), 処理 /shori/ „сређивање, обрада, третирање“ (処理過程 (16): 処理工程 (19) – „процес обраде“) и 制作 /seisaku/ „стварање“ (制作過程 (11): 制作工程 (11) – „процес прављења“). Затим, најдоминантнија употреба међу свим наведеним комбинацијама је 製造工程 /seizou koutei/ (110) (製造過程 /seizou katei/ само 55), са значењем „процес производње“. Фреквентније се уз 過程 /katei/ везују речи 発生 /hassei/ „дешавање“, 実施 /jisshi/ „реализација, спровођење“, 開発 /kaihatsu/ „започињање“. Само са 工程 /koutei/ се преко 10 пута везују следеће именице (чија је веза са речју 過程 /katei/ далеко мања): 加工 /kakou/ „обрада“ 作業 /sagyou/ „радња, посао“, 運搬 /unpan/ „транспорт, превоз“, 組み立て /kumitate/ „склапање“.

У обрнутом случају, када се испитиване речи налазе на првом месту 工程 /koutei/ (206) се фреквентније појављује од 過程 /katei/ (59). Са 工程 /koutei/

се појављују именице као што су 管理 /kanri/ „контрола“, 改善 /kaizen/ „каизен, унапређење“, パラメーター /parametaa/ „параметар“, којих нема у сложеницама са речју 過程 /katei/.

С друге стране, у случају спајања са структурном речцом の /no/, далеко је више примера са речју 過程 /katei/ (1110) на другом месту у сложеници, него са речју 工程 /koutei/ (118). Заједничке су им речи које указују на неки редослед, обим или посао (一つの /hitotsuno/ „један“, 一連の /ichiren'no/ „низ“, 二つの /futatsuno/ „два“, 仕事の /shigotono/ „посао“, 作業の /sagyouno/ „посао, радња“, すべての /subeteno/ „све, цео“, 次の /tsugino/ „следећи“). Иако би се дати подаци могли детаљније анализирати, због њихове обимности скренућемо пажњу само на један пример: 思考の過程 које се појављује само са речју 過程 /katei/ у значењу „процес размишљања, мишљења“.

Посматране сложенице и конструкције са другим именицама нам, дакле, говоре о томе да се ове две речи поклапају у сегменту процеса стварања или производње, а да је то значење главно у случају речи 工程 /koutei/. Само реч 過程 /katei/ може имати везе са унутрашњим, апстрактним процесима који немају одвојиве целине, као што је размишљање.

7. Закључак анализе

Из свега наведеног видимо да се реч 工程 /koutei/ јасније повезује са неким конкретним делом производње или неког посла, да означава део неког већег процеса, који може бити бројан, обавезан, компликован или прост – дакле углавном се везује за процес који се схвата као јединствена целина са одређеним границама и структуром, поступцима/пословима које обухвата. Реч 過程 /katei/ је општија, процес који описује може да има мање јасне границе и структуру, али је битно да се развија, да је нешто „у процесу“, у току, те се у том смислу може односити и на производњу или стварање. Процес схваћен као 過程 /katei/ може бити и апстрактан, унутрашњи или интерни, и могу му се пре приписивати одлике као што је забаван, пријатан, правичан и слично, те се може повезати са интелектуалним процесима. Другим речима, 過程 /katei/ је нешто што је „у процесу“, „у току“, а 工程 /koutei/ је „процес/поступак (производње, стварања, посла)“. Посматрано на тај начин, можемо да схватимо, на пример, разлику у значењу сложеница са речју 翻訳 /honyaku/ „превод“: 翻訳過程 /honyaku katei/ процес превођења у смислу (унутрашњег) процеса током превођења, у односу на 翻訳工程 /honyaku koutei/ процес превођења у значењу послова који се обављају један за другим, као што су лектура, коректура итд. да би се добио готов превод.

8. Завршна разматрања

Иако би се већина сложила да је кратко и јасно објашњење углавном пожељније (NEIŠN 2001), некада оно није „при руци“. У случају (честих) речи сличног значења у јапанском језику који се преводе истом српском или енглеском речју уочавамо специфичан проблем у схватању њиховог опсега значења и

коришћења који није увек могуће адресирати на часу, па ни у уџбенику.

Ученици јапанског језика у Србији са речима се упознају углавном преко листа речи из уџбеничког материјала, онлајн речника, и далеко ређе преко штампаних речника. Мали број изворних говорника у Србији сужава уживо комуникацију често само на наставника.

Листе речи у уџбеницима не дају дубља објашњења значења речи, а онлајн речници недовољно истичу разлику између синонимних речи. Контекст у примерима реченица које нуде није довољно транспарентан за извлачење закључка о разлици са синонимима. Нешто боља ситуација је са штампаним речницима, али они нису свима једнако доступни.²⁷ Без обзира на то, ученици на средњем и вишем нивоу наилазе на потребу да схвате која је разлика између две или више смисаоно сличне речи, јер без тога не могу препознати када коју треба да употребе, као ни како треба да прилагоде превод кад је то неопходно. Без правилног разумевања значења речи логично је да нема ни правилног усвајања. Због тога смо сматрали да би било добро увести у наставу нову стратегију за утврђивање значења речи на основу доступних алата.

Будући да овај задатак, иако презентовани алат нуди много готових информација, захтева дубљи ниво анализе, те више уложеног труда и времена, као и квалитетније сагледавање карактеристике речи, може се очекивати и дуже памћење и успешно коришћење тако анализираних речи,²⁸ али будући да је и сама метода нова, таква врста анализе за сада није рађена. Ипак, иако нису вршена испитивања да ли су након овог задатка ученици овладали испитиваним речима, евидентно је да радови студената сваке године постају све бољи, између осталог и зато што читају радове студената претходних генерација. На тај начин развијају критички и аналитички однос према литератури и прикупљеним подацима. Сврсисходност упознавања студената са овом методом огледа се и у чињеници да многи касније настављају да је користе, о чему сами сведоче на осталим курсевима које похађају, а ми се надамо да ће то постати уобичајена добра пракса.

Цитирана литература

- KREJK, LOKART 1972: CRAIK, F. I. M and R. LOCKHART. "Levels of processing: a framework for memory research". *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior II*, Dec. 1972, pp. 671-684.
- KREJK, TULVIG 1975: CRAIK, F. I. M. and E. TULVING. "Depth of processing and the retention of words in episodic memory". *Journal of Experimental Psychology Vol. 104, No. 3*, 1975, pp. 268-294.
- DRAGIĆEVIĆ 2010: DRAGIĆEVIĆ, Rajna. *Leksikologija srpskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike, 2010. [orig.] ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. *Лексикологија српског језика*. Београд: Завод за уџбенике, 2010.
- FUKUŠIMA, IVANOVA 2006:49. FUKUSHIMA, Seiji & Marina Ivanova. „Koritsukankyouniokeru nihongokyounikuno shakaibunmyakukano kokoromi – Uzubekisutan-Nihonjinzai

27 Сем тога, ни изворни говорници често не умеју да објасне у чему је разлика између две сличне речи, али се тиме нисмо бавили у овом раду.

28 В. NEIŠN (2001): 50, али и KREJK, LOKART (1972), за критику и проширење теорије о дубини обраде в. KREJK, TULVIG (1975).

- kaihatsusentaawo reitoshite“ *Kokusai Koryu Kikin Nihongo Kyoiku Kiyo (The Japan Foundation Japanese-Language Education Bulletin) 2*, 2006, pp. 49-64. [orig.] 福島青史、イワノヴァ・マリーナ「孤立環境における日本語教育の社会文脈化の試みーウズベキスタン・日本人材開発センターを例としてー」『国際交流基金 日本語教育紀要』2, 2006, pp. 49-64.
- KRAJIŠNIK 2007: KRAJIŠNIK, Vesna. „Značaj semantičke pokrivenosti u izboru leksičkog minimum srpskog kao stranog jezika.” *Savremene tendencije u nastavi jezika i književnosti, zbornik radova*. (priredila Julijana Vučo). Beograd: Filološki fakultet, 2007, pp. 325-332.
- KRISTAL 1998: KRISTAL, Dejvid. *Enciklopedijski rečnik moderne lingvistike*. Beograd: Nolit, 1998.
- LOFER 2000: Laufer, B. “Electronic dictionaries and incidental vocabulary acquisition: does technology make a difference?” *EURALEX*. Editors: U. Heid, S. Evert, E. Lehmann, C. Rohrer. Stuttgart: Stuttgart University, Jan. 2000, pp. 849-854.
- LOFER, ŠMJUEL 1997: LAUFER, B. and K. SHIMUEL. “Memorizing new words: Does teaching have anything to do with it?” *RELC Journal* 28, June 1997, pp. 89-108.
- LI 2021: LEE, Jae-Ho (ed.) *Data Science X Japanese Language Education*. Tokyo: Hituzi, 2021. [orig.] 李在鎬編『データ科学x日本語教育』東京：ひつじ書房, 2021.
- LI, IŠIKAVA i dr. 2018: LEE, Jae-Ho, Shin’ichiro ISHIKAWA, Yuriko SUNAKAWA. *Shin-nihongokyokuikutameno koopasuchousa nyuumon*. Tokyo: Kuroshio, 2018. [orig.] 李在鎬、石川慎一郎、砂川有里子『新・日本語教育のためのコーパス調査入門』東京：くろしお出版, 2018.
- MARKOVIĆ, TRIČKOVIĆ i dr. 2015: MARKOVIĆ, Ljiljana, Divna TRIČKOVIĆ i Una BELUŠEVIĆ. „Serubiano L2 nihongokyokuikuniokeru B1nitekishita tangono sentakushito shiyohouhounitsuite“ *Nihongokyokuikurenrakukaigi-ronshuu, Vol. 28* <<http://renrakukaigi.kenkenpa.net/ronbun28.html>> 30. 09. 2023, pp.83-91. [orig.] マルコヴィッチ、リリャナ・トリチコヴィッチ、ディヴナ・ベルセヴィッチ、ウナ「セルビアの L2 日本語教育における B1 に適した単語の選択と使用方法 について」『日本語教育連絡会議論文集 28』, 2015, <<http://renrakukaigi.kenkenpa.net/ronbun28.html>> 30. 09. 2023., pp.83-91
- MURATA, TRIČKOVIĆ i dr. 2022: MURATA, Yumiko, TRIČKOVIĆ, Divna i Lee, Jaeho: „Doitsu, Serubia, Nihonno daigakuseigakangaeru ‘Sumiyasuikuni’towa nanika – fukugengo/fukubunkanouryokuno kouchikuwo mezasusakubunkatsudou –”. *Yooroppa nihogo kyokuiku* 25, 2022, 275-286. [orig.] 村田裕美子・トリチコヴィッチ、ディヴナ・李在鎬「ドイツ・セルビア・日本の大学生が考える「住みやすい国」とは何かー複言語・複文化能力の構築を目指す作文活動ー」『ヨーロッパ日本語教育』25, 2022, 275-286.
- MURATA, MORITOKI i dr. 2024: MURATA, Yumiko et al. „Sumiyasuikuni koopasukara kitaisareru goikyokuikuheno katsuyousei: — Goikyokuikutameno kisotekichousa—”. *Japanisch als Fremdsprache* 8, 2024, XX-XX. (u štampi) [orig.] 村田他「住みやすい国 コーパスから期待される語彙教育への活用性: 一語彙教育のための基礎的調査ー」In: *Japanisch als Fremdsprache* 8, XX-XX, 2024 予定.
- NEIŠN 2001: NATION, I. S. P. *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
- NINJAL: National Institute for Japanese Language and Linguistics <https://www.ninjal.ac.jp/english/> 27. 09. 2023.
- NODA, SAKODA 2019; NODA, Hisashi & Kumiko SAKODA (ed.). *Learners’ Corpora and Japanese Language Education Research*. Tokyo: Kurosio, 2019. [orig.] 野田久&迫田久美子編 『学習者コーパスと日本語教育研究』東京：くろしお出版, 2019.

- SRDANOVIĆ 2018: SRDANOVIĆ, Irena. Collocations, digital resources and possibilities for Japanese language learners and teachers. *Digital resources for learning Japanese* (ed. UEYAMA, M. & SRDANOVIĆ, I). Bologna: Bononia University Press, 2018, pp. 125-145
- STANOJČIĆ, POPOVIĆ 1992: STANOJČIĆ, Živojin i Ljubomir POPOVIĆ. *Gramatika srpskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike, Novi Sad: Zavod za izdavanje udžbenika, 1992. [orig.] СТАНОЈЧИЋ, Живојин & Љубомир ПОПОВИЋ: *Граматика српског језика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, Нови Сад: Завод за издавање уџбеника, 1992.
- ŠIKMANOVIĆ 2013: ŠIKMANOVIĆ, Ljiljana. *Učenje i usvajanje engleskog kao stranog jezika kod odraslih*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu. (neobjavljena doktorska disertacija)
- TOSAKU, LI 2019: TOHSAKU, Yasuhiko (kanshuu; supervisor) & Jae-ho LEE (ed.). *ICT x Nihongokyuuiku*. Tokyo: Hituzi, 2019. [orig.] 當作靖彦監修 & 李在鎬編『ICT x 日本語教育』東京: ひつじ書房, 2019.
- TRIČKOVIĆ 2022: TRIČKOVIĆ, Divna. „Serubianiokeru nihongogakushuno kadaito kanousei“. *Nihongogaku, Vol. 41-4*, 2022, pp.78-89 [orig.] トリチコヴィッチ、ディヴナ「セルビアにおける日本語学習の課題と可能性」『日本語学、特集:海外における日本語教育』Vol.41-4 冬2022 (明治書院), pp. 78-89.
- TRIČKOVIĆ 2010: TRIČKOVIĆ, Divna. „Pridevi kao zasebna vrsta reči u japanskom jeziku – neke njihove odlike i problem definisanja“. *Anali filološkog fakulteta* 22. Beograd: Univerzitet u Beogradu Filološki fakultet, 2010, pp. 317-339.
- Zajednički evropski referentni okvir za jezike (CEFR): *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Council of Europe, 2001.

Извори

- BCCWJ: Introduction to the BCCWJ <<https://clrd.ninjal.ac.jp/bccwj/en/index.html>> 27. 09. 2023
- JISHO: <<https://jisho.org/>> 30.10.2023.
- KENKYUSHA J-E 2000: *Kenkyusha's New English-Japanese Dictionary*『新英和大辞典』, 5th edition, KOINE, Yoshio (ed. in Chief). Tokyo: Kenkyusha, 2000.
- KENKYUSHA E-J 1999: *Kenkyusha's New Japanese- English Dictionary*『新英和大辞典』, 4th edition, MASUDA, Koh (ed. in Chief). Tokyo: Kenkyusha, 1999.
- KOJIEN 1991: SHINMURA, Izuru (ed.). *Kojien* (4. izdanje). Tokyo: Iwanami-shoten, 1991. [orig.] 新村出編『広辞苑』第四版 東京: 岩波書店, 1991.
- NLB: NINJAL-LWP for BCCWJ <<https://nlb.ninjal.ac.jp/>> 27. 09.2023.
- SANSEIDO 2003: HAYASHI, Shiro (ed.representative). *Reikaishinkokugojiten*. Tokyo: Sanseido, 2003 [orig.] 林四郎(編集代表)『例解新国語辞典』東京: 三省堂, 2003.
- SHONAGON: <<https://shonagon.ninjal.ac.jp/>> 27. 09. 2023.
- TAKOBOTO: <<https://takoboto.jp/>> 24. 09. 2023.

Divna M. Tričković

CONTRIBUTION TO THE STUDY OF SYNONYMS IN THE JAPANESE LANGUAGE
USING THE EXAMPLE OF THE WORDS 過程 /katei/ AND 工程 /koutei/ MEANING
“PROCESS” – THE USE OF THE CORPUS IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE

Резиме

A large number of synonyms in the Japanese language, which differ functionally and collocationally, pose a particular problem for students of Japanese studies in Serbia at intermediate and higher levels. One of the reasons for this is the lack of suitable dictionaries in Serbian and the insufficient consideration of this topic in Japanese language textbooks. On the other hand, if we search for the equivalent of the English word 'process' (Serbian 'proces') in Japanese online dictionaries, for example, we get the following words as a result: 過程 /katei/, 工程 /koutei/, 処理 /shori/, 手順 /tejun/, プロセス /purosesu/ etc., between which it is difficult to make a distinction, even when several sentences or examples of collocations are offered to illustrate their use. For this reason, we have introduced the use of the online tool from the National Institute of Japanese Language and Linguistics (NINJAL) in Japanese lessons, with which students can independently carry out lexicological research on word pairs with similar meanings. In this paper, we introduce the use of this internet tool to determine the difference in usage and meaning of the Japanese words 過程 /katei/ and 工程 /koutei/ (“process”). This tool provides a lot of information, such as the large difference (4.4 times) in the frequency of use of the word 過程 /katei/ compared to the word 工程 /koutei/, which, together with other data, shows us that the first is a word with a broader semantic potential and scope of use, while the other is mainly associated with the processes of creation and production. Using this method allows students to process information about words in depth, leading to a better understanding, which is the basis for the correct acquisition and use of words.

Keywords: collocations, foreign language teaching methodology, internet tools, Japanese language, language corpora, lexicon, meaning, synonyms

